

LEGITIMA APĂRARE ÎN DREPTUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Cătălina TABARCEA, studentă

CZU: 343.12(478)

catalina.chiperi98@gmail.com

Self-defence represents an institution eliminating the criminal nature of an act, therefore the criminal liability of the individual who committed it. It is regulated through Article 36 of the Criminal Law. Self-defence is based on several components: the need for defence, desire to protect social values against any harm, presence of an attack and mental processes taking place within the person under attack inhibiting the ability of free will manifesting.

Odată cu declararea independenței Republicii Moldova, care a catalizat producerea mai multor reforme atât pe plan juridic, cât și pe plan politic, putem observa o preocupare acerbă pentru protecția drepturilor omului, atât în ceea ce privește victimele unor infracțiuni, cât și nemijlocit a infractorilor.

Dat fiind faptul că rata criminalității atinge cote îngrijorătoare pentru un stat atât de mic, cum este Republica Moldova, legea penală cuprinde anumite reglementări care vin să protejeze o persoană aflată în fața unor agresiuni, atunci când intervenția unor organe de drept este limitată sau chiar imposibilă. Pentru a le fi asigurată cetățenilor o asemenea protecție, Codul penal al RM consacră anumite norme de drept ce vin să legitimizeze actele unor indivizi care acționează în mod rezonabil întru apărarea propriei sale persoane, unor terțe persoane sau în apărarea unor interese obștești, astfel înlăturând caracterul penal al actelor respective.

Instituția **legitimei apărări** își are originea încă de la apariția primelor formațiuni statale, doar că în acele timpuri nu îmbrăca o haină legală, ci era mai mult condiționată de instinctul persoanei de a se apăra pe sine și pe aproapele său. Totuși, odată cu reglementarea unei asemenea cauze, posibilitatea persoanei de a recurge la autoapărare nu mai avea o sferă atât de largă de aplicare, or, pentru a fi în prezența stării de legitimă apărare, sunt necesare a fi îndeplinite anumite condiții care nu fac altceva decât să-i confere un statut legitim actului

de apărare. Actualitatea temei este caracterizată prin lacunele existente în legislație referitor la legitima apărare. Asemenea lacune provoacă destul de multe probleme, îngreunând aplicarea în practică a instituției vizate, dat fiind faptul că la o primă vedere totul este destul de clar și accesibil, dar, din momentul cercetării unor cauze practice la acest capitol, putem observa, în primul rând, dificultatea calificării unor fapte săvârșite în stare de legitimă apărare, și, în al doilea rând, neomogenitatea și divergențele apărute în practica judiciară și, nu în ultimul rând, incapacitatea de stabilire a granițelor unde se finalizează starea de legitimă apărare și unde începe existența unei infracțiuni săvârșite ca urmare a depășirii limitelor legitimei apărări.

De asemenea, importanța și actualitatea acestei teme derivă și din necesitatea unor modificări și completări legislative care să fie în pas cu legislația Uniunii Europene, prin prisma căreia ar fi mult mai simplu de identificat când o persoană, într-adevăr, aflându-se în fața unui pericol iminent săvârșește anumite acțiuni care, prin natura lor, nu sunt socialmente prejudiciabile de acele acțiuni care doar se maschează sub cortina legitimei apărări, purtând în realitate pecetea unei infracțiuni.

Legitima apărare, este o temă foarte vastă și polivalentă care, deși este tratată de mulți autori, totuși rămân nedescifrate anumite particularități care conferă plusvaloare actualității acestei teme și acordă posibilitatea de a epuiza anumite subiecte în legătură cu care nu există o părere unanimă nici în doctrină, nici în practica judiciară.

Dreptul la legitimă apărare nu constituie nicio novație în legislația penală contemporană, existând de facto încă din cele mai vechi timpuri. Apariția omenirii a condiționat nemijlocit și apariția dreptului persoanelor la apărare. Inițial, un asemenea drept nu avea o natură juridică fiind determinat de însăși natura umană de a se proteja pe sine și pe aproapele său de atacurile violente ce-i puneau în pericol. Ulterior, odată cu apariția statului de drept, dreptul la apărare își găsește o expresie legală, regăsindu-se în legislația majorității statelor sub denumirea *legitimei apărări*.

Legitima apărare este catalogată ca fiind o cauză ce înlătură caracterul penal al faptei, or faptei săvârșite în stare de legitimă apărare îi lipsește vinovăția, ceea ce împiedică considerarea ei drept o infracțiune.

În legislația RM, legitima apărare își găsește consacrarea atât în art. 36 CP RM, cât și indirect în art. 26 al Constituției RM, unde se

menționează că dreptul la apărare este garantat. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent prin mijloace legitime la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

Legitima apărare are la bază următoarele componente, și anume, necesitatea actului de apărare, dorința de a proteja valorile sociale contra prejudicierii acestora, prezența unui atac și procesele psihice care au loc cu persoana supusă atacului care îi inhibă posibilitatea de a-și manifesta liber voința. Chiar și psihologii afirmă că starea de tulburare emoțională prin care trece o persoană, atunci când se află în fața unui atac, îi diminuează capacitatea de a discerne din care motiv ar fi bine-venit ca în cazul cercetării unei asemenea cauze să nu se pună accent pe posibilitatea persoanei de a înlătura atacul într-un alt mod decât cel deja realizat, dar acest fapt ar trebui coroborat și cu alte circumstanțe ale faptei, pentru o concluzie veridică.

În ceea ce privește practica judiciară în materia legitimei apărări, din păcate, există numeroase controverse și opinii distincte referitoare la instituția legitimei apărări. Putem observa atât în jurisprudența națională, cât și în cea străină o invocare abuzivă a stării de legitimă apărare în anumite situații, în special dacă aceasta vizează implicarea colaboratorilor de poliție, care invocă de cele mai multe ori legitima apărare pentru a masca săvârșirea unui omor, vătămări corporale sau a abuzurilor de serviciu.

Multe dificultăți întâmpinate în practică se datorează lacunelor existente în legislație, care trebuie înlăturate cu ajutorul unor modificări și completări ale articolelor vizate.

Concluzionând asupra celor menționate, putem afirma cu precizie că instituția legitimei apărări are menirea, în primul rând, de a proteja drepturile și interesele legitime ale persoanei, atunci când ea se află în fața unor agresioni, iar intervenția organelor de drept este limitată sau chiar imposibilă. Mai mult decât atât, instituția legitimei apărări vine și ca o verigă de luptă împotriva criminalității și de protejare a valorilor unui stat de drept.

Pentru perfecționarea legislației în materia legitimei apărări și pentru omogenizarea jurisprudenței naționale, propunem completarea art. 36 CP RM. Așadar, cu titlu *de lege ferenda* sugerăm introducerea unui nou alineat în cadrul art. 36 CP RM care să stabilească, la fel

cum făcea și CP al R.S.S.M din 1961, limitele legitimei apărări, care va suna în felul următor: „**Se consideră depășire a limitelor legitimei apărări necorespunderea vădită a apărării cu caracterul și pericolul atacului**”. Cu alte cuvinte, ar fi necesar reintroducerea acestui alineat care putea fi regăsit în legislația Republicii Moldova până la intrarea în vigoare a Codului penal din 2002. O asemenea reglementare, în primul rând ar avea drept efect o mai amplă înțelegere a instituției legitimei apărări, întrucât va fi clar până unde există starea de legitimă apărare și de unde începe deja existența unei infracțiuni săvârșite ca urmare a depășirii unor asemenea limite.

În al doilea rând, o asemenea reglementare ar avea un impact nemijlocit și asupra jurisprudenței naționale, dat fiind faptul că aceasta ar acorda posibilitatea unei calificări corecte a faptelor săvârșite în stare de legitimă apărare.

De asemenea, o altă completare care ar fi una bine-venită este cea care se referă la așa-zisa posibilitate de a evita atacul. După cum a mai fost menționat, o persoană ce acționează în stare de legitimă apărare nu este capabilă în acele momente, din cauza tulburării emotive pe care o simte să aprecieze în mod just dacă are sau nu posibilitatea de a evita atacul. Din acest considerent, ar fi bine-venită completarea art. 36 CP RM cu un nou alineat care ar stabili dreptul persoanei de a considera faptele sale săvârșite în stare de legitimă apărare, indiferent de posibilitatea acestuia de a evita sau nu atacul, atât timp cât stabilirea unei asemenea posibilități este blocată în acel moment de numeroase procese psihice.

Art. 36 alin.(5) CP RM ar arăta astfel: „**Nu va fi considerată drept infracțiune fapta persoanei care depășește caracterul sau pericolul atacului, atât timp cât depășirea limitelor legitimei apărări este condiționată de tulburări emoționale sau psihologice determinate de atac**”.

Aceste două propuneri legislative ar constitui un pilon important pentru o mai bună aplicabilitate practică a instituției legitimei apărări, pentru o corectă abordare a acestei instituții și pentru o armonizare a teoriei și a practicii, astfel încât să avem o practică judiciară uniformă, corespunzătoare normelor și standardelor internaționale.

*Recomandat
Daniel MARTIN, dr., conf. univ.*

MINORUL – VICTIMĂ A INFRACTIUNII

Aurica URSU, studentă

CZU: 343.62:341.231.14

ursuauricaa@gmail.com

Le but de la recherche consiste en une analyse complète de la victimisation des mineurs en République de Moldova, l'analyse complexe de la personnalité du mineur de la victime du délit, mais aussi de son comportement en établissant les particularités bio-psycho-sociales et la classification des types de victimes mineures selon plusieurs critères, afin d'identifier les tendances de victimisation des mineurs, mais aussi de formuler quelques recommandations pour la prévention de la victimisation des mineurs.

Copiii, la fel ca adulții, au dreptul la respectarea demnității lor umane și integrității fizice, la protecție egală în fața legii și la apărarea intereselor personale ale minorilor ca scop suprem al statului. Protecția eficientă a drepturilor copilului este o condiție esențială într-o societate democratică, unde statul de drept garantează prevenirea oricărei încălcări a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Respectiv, Constituția RM protejează interesele și nevoile primordiale ale omului și ale copilului în mod special, precum dreptul la viață, la ocrotirea sănătății, la familie etc. Viața, sănătatea și dezvoltarea lor într-un mediu cât mai prielnic și într-o ambianță cât mai plăcută nu rămâne doar pe umerii părinților (familiei), ci și a statului și societății în general.

Prin analiza noțiunilor legale și doctrinare de minor, victimă și infracțiune, am ajuns la definirea unei noțiuni proprii a conceptului de „Minor – victimă a infracțiunii”, respectiv acesta reprezintă orice persoană care are o vârstă mai mică de 18 ani, căruia individual sau colectiv i-a fost cauzat un prejudiciu, inclusiv vătămări corporale sau o daună morală, suferințe emoționale, o pagubă materială sau limitarea esențială a drepturilor lor fundamentale prin comiterea unei fapte (acțiune sau inacțiune) prejudiciabile, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală.

Luând în calcul definiția de *victimizare* dată de către autorul Lev Frank, autorii autohtoni au dat definiția de *victimizare juvenilă* ce

reprezintă procesul de transformare a minorului în victimă a infracțiunilor, determinat de particularitățile bioconstituționale și psihocomportamentale speciale și rezultatul acestuia exprimat prin consecințe de durată de ordin psihic, fizic și comportamental cu un impact deosebit de grav, pentru generația care este în creștere[1, p.17].

Coeficientul victimizării persoanelor se calculează pentru fiecare categorie de infracțiuni sau fiecare grup social în parte, precum: minori, femei ș. a., și are următoarea formulă: $R_v = V/P * E$, unde: R_v – rata victimizării; V – numărul de victime; P – numărul de populație; E – unitatea de măsură egală cu 100; 1000; 10 000² [2, p.15-16].

Revictimizarea poate fi descrisă ca riscul unei persoane care a suferit în trecut o agresiune de a deveni în viitor din nou victimă. Luând în calcul conceptele de victimizare și revictimizare, vrem să aducem la cunoștință un alt termen, cel de **devictimizare** care reprezintă acel proces prin care se încearcă ca victima să fie repusă în situația sa anterioară săvârșirii infracțiunii și, respectiv, a suportării de către aceasta a unui prejudiciu[3, p.322].

Dacă vorbim de infracționalitate și, respectiv, victimizare în general, atunci putem observa o scădere a săvârșirii infracțiunilor în RM, aceasta fiind un lucru îmbucurător. Conform datelor statistice oferite de Ministerul Afacerilor de Interne, în anul 2020 pe întreg teritoriul RM au fost înregistrate un număr total de 26,3 mii infracțiuni, numărul acestora fiind în scădere față de anul 2019 cu 17%. În ce privește rata infracționalității pentru anul 2020, aceasta a constituit 100 de infracțiuni la 10 mii de locuitori, comparativ cu 120 de infracțiuni în anul 2019 [4].

Dacă privim raportul Inspectoratului General al Poliției cu privire la informația referitoare la numărul copiilor victime ale infracțiunilor sau contravențiilor, înregistrate pe parcursul anului 2020 și făcând un top al acestora, atunci pe primul loc ar fi raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art.174 CP) 129 de victime, după care urmează violența în familie (art.208¹ CP) înregistrate 100 de victime minore, iar pe locul trei urmează furtul (art.186 CP) unde victime minore au fost în număr de 93[5].

Prin **personalitatea victimei minore** înțelegem totalitatea trăsături-

lor specifice persoanei, atât totalitatea factorilor indogeni, cât și exogeni, precum și elementele biopsihosociale, dar și impactul altor condiții impersonale care duc la predispunerea individului minor de a deveni victimă a infracțiunii. [6 p.156].

Comportamentul victimal reprezintă totalitatea manifestărilor obiective ale persoanei prin care se exteriorizează viața psihică și gândirea, dar și modalitatea deviantă de a acționa în anumite situații, devenind condiție prielnică actului criminal [7, p.274].

Dacă e să vorbim despre sursa victimizării în rândul minorilor, cel mai probabil pot ajunge victime ale infracțiunilor „copiii stăzii”, copiii crescuți în centre de plasament, copiii crescuți fără un părinte (din varii motive, precum divorțul, plecarea peste hotare etc.), dar și copiii care cresc în familii și au un nivel de trai sub limita nivelului minim de existență etc.

Prevenirea victimologică reprezintă un sistem de măsuri individuale, sociale, organizate și interdependente, orientate spre stabilirea și combaterea factorilor ce determină posibilitatea de a deveni victimă a infracțiunii [8, p.165].

În concluzie, remarcăm faptul că minorul victimă a infracțiunii este un subiect de importanță majoră, ceea ce face ca acesta să fie obiectul de studiu al diferitelor științe nu doar *juridice* (precum *psihologia*, *sociologia* etc.), dar și a diferitelor ramuri de drept. Infracțiunile împotriva minorilor sunt săvârșite datorită stării de neputință, din cauza vârstei fragede și a lipsei dezvoltării din punct de vedere fizic și intelectual pentru a înțelege caracterul acțiunilor proprii sau a celor din jur.

Pentru aplicarea agravantei „săvârșită cu bună știință împotriva unui minor” trebuie să fie întrunite cumulativ două condiții (obiectivă și subiectivă), adică victima să aibă efectiv vârsta sub 18 ani, iar făptuitorul să știe exact această stare și să profite de acest fapt.

În urma cercetării subiectului, putem veni cu niște **recomandări** pentru prevenirea și minimalizarea victimizării minorilor: **În primul rând, am recomanda**, ca în școli profesorii și elevii să fie atenți la comportamentul copiilor și să încerce să evite *bullying*-ul, care conform unor date UNICEF în RM, aproximativ 87% sunt afectați de acest fenomen. Respectiv, având în vedere acest procentaj,

considerăm necesară prezența, cel puțin, a unui psiholog calificat în fiecare școală care să explice copiilor că este nociv să încurajeze un comportament agresiv și discriminatoriu față de alți copii.

Pentru a preveni victimizarea în rândul minorilor în mediul online, am recomanda o campanie de sensibilizare cu privire la pericolele online care poate fi combinată cu un program de instruire în domeniul educației digitale și, nu în ultimul rând, să fie reglementată o legislație corespunzătoare care să protejeze minorii și să limiteze manipularea datelor cu caracter personal.

ONG-urile, dar și organele responsabile ale statului, să elaboreze **materiale de suport (lucrurile cu părinții pentru prevenirea violenței asupra copiilor, lucrurile cu minorii victime, potențiale victime sau martori ai violenței)** și să le prezinte populației pentru a aduce la cunoștință informațiile date.

Organizarea de flashmob-uri sau alte tipuri de întruniri și evenimente elaborate de ONG-uri pe marginea violenței asupra copiilor și modalitățile de prevenire a acestora.

Lansarea mai multor emisiuni TV, cu promovarea **practicilor parentale pozitive** și dezbaterea cazurilor concrete ce privesc violența aplicată asupra copiilor.

Referințe:

1. GLADCHI, Gherghe, RAILEAN, Daniela. Victimologia juvenilă. În: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr.3 (138).
2. BUJOR, Valeriu, MANOLE-TĂRANU, Daniela. *Victimologie*. Chișinău, 2002.
3. STRULEA, Maria, GUREV, Dorina, BOTNARENCO, Mihaela. *Delincvența juvenilă*. Chișinău, 2017.
4. Nivelul infracționalității Republica Moldova în anul 2020. https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6929&fbclid=IwAR3d7-YIG6fa4SBHFYqTbdchJO_3_PN28H3cenmEPylHFDpF6Hj38kLTx3Ss (Vizitat la 25.03.2021).
5. *Raportul Inspectoratului General al Poliției cu privire la informația referitoare la numărul copiilor victime ale infracțiunilor sau contravențiilor înregistrate pe parcursul anului 2020*. <https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2021/03/Data-IGP-2020.pdf> (Vizitat la 25.03.2021)
7. BÎRGĂU, Mihail. *Criminologie*. Chișinău, 2010.
8. GLADCHI, Gheorghie. *Criminologie generală*. Chișinău: Museum, 2001.

*Recomandat
Dorina GUREV, dr., conf. univ.*

EXTRĂDAREA – INSTITUȚIE A DREPTULUI PENAL

Victoria ȚURȚURICA, studentă

CZU: 341.44:341.232

turturicavictoria@gmail.com

All over the world, the institution of extradition is becoming increasingly important. The crime affects both interpersonal and interstate relations. International cooperation in the fight against crime has traditionally been associated mainly with the need to provide legal assistance and, in particular, with the extradition of criminals. Thus, facing a criminal phenomenon that transcends the borders of their own territories, the states of the world and the international organizations involved in counteracting crime together seek solutions in order to master this phenomenon. The creation of a global security system is organically linked to the improvement of the mechanism for cooperation between states in criminal matters.

Cooperarea internațională în lupta împotriva criminalității se desfășoară în cadrul general al asistenței juridice în materie penală, a cărei necesitate este recunoscută de multă vreme și face parte din cooperarea largă a statelor în domeniul dreptului penal internațional. Cooperarea internațională în lupta împotriva criminalității a fost în mod tradițional asociată în principal cu nevoile de a oferi asistență juridică și, mai ales, cu cea de extrădare a infractorilor.

Problema extrădării infractorilor este cea mai dificilă în lupta internațională împotriva criminalității, deoarece afectează direct suveranitatea statelor interesate. Procedura de extrădare este complexă, greoaie și consumă mult timp.

Extrădarea este una dintre formele cooperării internaționale în materie penală, definită ca procedura prin care un stat suveran (statul solicitat) acceptă să predea, la cererea unui alt stat (statul solicitant), o persoană care se află pe teritoriul său și care este urmărită penal sau trimisă în judecată pentru o infracțiune ori este căutată în vederea executării unei pedepse în statul solicitant. Faptul că extrădarea se acordă pe baza unei cereri formulate de statul solicitant deosebește

extrădarea de alte măsuri, precum expulzarea, deportarea, readmisia [1, p.23].

În realizarea colaborării statelor la lupta împotriva fenomenului infracțional, extrădarea joacă un rol deosebit, fiind forma de asistență juridică la care statele recurg cel mai adesea în activitatea de prevenire și reprimare a infracțiunilor [2, p.5].

Pentru a fi acordată extrădarea, se cer respectate o serie de condiții de fond și de formă. Condițiile de fond vizează persoanele supuse extrădării și infracțiunile care formează obiectul cererii de extrădare. Condițiile de formă se referă la aspectele legate de etapele procedurii de extrădare, care constau în verificarea legitimității și regularității cererii de extrădare, procedura în fața organelor de urmărire și a instanței judecătorești. Dintre condițiile de formă fac parte și regulile referitoare la ordinea de preferință a statelor la extrădare, atunci când sunt, în același timp, formulate cereri din partea mai multora [2, p.39].

Unii autori consideră că condițiile extrădării sunt următoarele [3, p.129]:

- 1) condiții privind persoana;
- 2) condiții privind fapta;
- 3) condiții privind pedeapsa.

În principiu, toate clasificările conțin aceleași condiții, care sunt altfel sistematizate.

În urma studiului practicii judiciare naționale referitoare la extrădare, noi am constatat încălcări din partea autorităților naționale (de exemplu, așa-numita „extrădare” a profesorilor turci). Și în practica internațională, în partea ce ține de drepturile omului, sunt comise încălcări, în special încălcarea dreptului de a nu fi supus torturii, tratamentelor inumane sau degradante.

Astfel, trebuie remarcat faptul că, chiar dacă drepturile omului sunt consacrate în tratatele internaționale, în legislația majorității statelor, punerea lor în aplicare de către autoritățile naționale și, în special, de către organele de drept este imperfectă, ceea ce duce la încălcarea drepturilor omului și în cazul extrădării, de aceea este important, în primul rând, la nivel național, a îmbunătăți mecanismele de implementare a obligațiilor internaționale privind drepturile omului.

Tot în acest context, afirmăm că legislația Republicii Moldova conține prevederi suficiente pentru ca drepturile omului să nu fie încălcate, dar totuși, uneori autoritățile naționale omit să facă acest lucru, adesea din cauza implicării politicului.

Chiar dacă Republica Moldova este parte la numeroase instrumente internaționale multilaterale referitoare la extrădare, am observat că acordurile bilaterale în materia extrădării sunt aplicate mult mai efectiv, fapt ce denotă că Republica Moldova ar trebui să încheie mai multe convenții/acorduri bilaterale referitoare la asistență juridică în materie penală.

În majoritatea legislațiilor, instituția extrădării este inclusă doar într-un singur act normativ, pe când în legislația Republicii Moldova aceasta este prevăzută atât în CPP, cât și în Legea nr.371 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01.12.2006, fapt ce creează unele dificultăți. Așadar, propunem includerea prevederilor din CPP, în partea ce ține de extrădare, în Legea nr.371/2006.

La fel, propunem modificarea art.55 alin. (3) din Legea nr.371/2006, având în vedere că stipularea „încheierea prin care a fost dispus sau prelungit arestul provizoriu poate fi atacată cu recurs doar împreună cu hotărârea judecătorească pronunțată asupra cererii de extrădare” nu poate fi aplicată, deoarece contravine Constituției.

Trebuie de modificat, în opinia noastră, și art.52 din Legea nr.371/2006, care se referă la concursul de cereri, având în vedere că nu este clar de competența cărui organ ține soluționarea acesteia. Astfel, este de menționat expres că competente de soluționarea concursului de cereri sunt instanțele de judecată, fiindcă tot ele decid și în chestiunea ce ține de conexasia dosarelor în caz de concurs de cereri.

Există o serie de modalități prin care se poate acorda asistență statelor în vederea îmbunătățirii cooperării, cu respectarea drepturilor omului și a statului de drept. În ceea ce privește cererile de extrădare, problema riscului unei încălcări a drepturilor fundamentale trebuie abordată prin eforturi, precum:

- consiliere privind legislația în vigoare pentru a se asigura că definirea extrădării și procedurile aplicate în cazurile date sunt în conformitate cu standardele internaționale ale drepturilor omului;

- verificarea mai amplă și, dacă este necesar, asistență tehnică pentru a se asigura că condițiile de detenție și tratamentul persoanelor, a căror extrădare este cerută de către state, sunt în concordanță cu respectarea obligațiilor internaționale privind drepturile omului;

- să consolideze independența sistemului judiciar și să asigure respectarea dreptului la un proces echitabil;

- monitorizarea procedurilor legate de extrădare.

În această ordine de idei, statele care fac obiectul unor solicitări de extrădare ar trebui să dispună de un mecanism instituit special pentru a clarifica autorităților sale naționale competente obligațiile legate de respectarea drepturilor omului în contextul cooperării judiciare și în special a extrădării. Acest lucru ar putea fi realizat prin:

- organizarea de seminare la nivel de experți pentru a discuta aspecte specifice legate de cooperarea internațională și protecția drepturilor omului în caz de extrădare;

- instruire și asistență tehnică pentru judecători și cei implicați în procesul de luare a deciziilor cu privire la cererile de extrădare pentru a se asigura că obligațiile internaționale privind drepturile omului sunt aplicate eficient și corect în practică;

- monitorizarea cazurilor atât la nivel național, cât și internațional care implică extrădarea și care ridică probleme legate de drepturile omului pentru a identifica dificultăți și remedii potențiale.

Referințe:

1. FLORIN, R. R. *Cooperare judiciară internațională și europeană în materie penală*. București: Wolters Kluwer, 2008. 646 p. ISBN 978-973-1911-31-1.

2. ULIANOVSKI, Gh., GRAMA, M. *Extrădarea*. Chișinău: Tipogr.-Sirius SRL, 2009. 100 p. ISBN 978-9975-9941-7-0.

3. STĂNOIU, R.M. *Asistența juridică internațională în materie penală*. București: Editura Academiei RSR, 1975. 201 p.

*Recomandat
Mariana GRAMA, dr., conf. univ.*

PROCEDURA DE EXAMINARE A CERERILOR DE AZIL

Ruxanda CAMERZAN, studentă

CZU: 341.43:341.231.14

There are a couple of legal procedures for asylum cases in Republic of Moldova: the ordinary procedure, the rapid procedure, the family reunion and the settlement of a new asylum request. All of them have established grounds and terms by the national asylum law nr.270/2008. The requests from the disabled people, the children, the torture victims and the people that suffer from psychiatric diseases, do have priority.

Cuvântul „azil” provine atât din latinescul *asylum*, cât și din grecescul *asylon* și semnifică adăpost, refugiu, loc de scăpare [1, p.139-140]. O altă formă a cuvântului grecesc *asilos* se traduce drept „a nu aresta/sprinde; inviolabilitate”. Astfel, putem deduce faptul că azilul reflectă „protecția împotriva persecuției” sau „loc de refugiu sau de siguranță”. Din punct de vedere istoric, originea azilului se regăsește în dreptul persoanei de a căuta protecție în temple și lăcașe de cult [2, p.11]. Conform Legii privind azilul în Republica Moldova nr. 270/2008 [3], există câteva tipuri de proceduri în cazul apariției unei cereri de acordare a azilului: procedura ordinară, procedura rapidă, procedura de reunificare a familiei și procedura de soluționare a unei noi cereri de azil.

Procedura ordinară conform art. 51 din Legea cu privire la azil 270/2008, începe odată cu parvenirea unei cereri depuse conform legii din partea unui străin care s-a prezentat în punctul de trecere a frontierei de stat, se află pe teritoriul Republicii Moldova, sau dacă în țara de origine a străinului cu drept de ședere în Republica Moldova au survenit evenimente care îl determină să ceară protecție. În orice alt caz, depunerea cererii în afara țării este interzisă. Autoritățile competente sunt obligate să accepte cererea adresată, indiferent de tardivitatea sa. Totuși, în ceea ce vizează acceptarea cererii, excepție fac cererile colective, întrucât la luarea deciziei de acordare a dreptului de azil se analizează fiecare caz în particular.

Minorii neînsoțiți vor depune cererea prin intermediul unui reprezentant legal, iar tutorii vor depune cererea în numele persoanei aflate sub tutelă. Articolul 52 al legii enunțate *supra* prevede cercul/lista autorităților competente să primească cererile de azil, acestea fiind: Direcția azil și integrare și subdiviziunile structurale și teritoriale ale Biroului Migrație și Azil; Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne; Organele de poliție și instituțiile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor sau subdiviziunile de detenție provizorie din cadrul organelor de drept.

După depunerea cererii în formatul expres prevăzut de lege, persoana urmează să fie interviuată în decurs de 21 de zile, cu posibilitatea prelungirii termenului, în caz de strictă necesitate, pentru a obține mai multe informații despre străin. Fiecare persoană este interviuată în particular, cu asigurarea confidențialității, într-o limbă accesibilă, fiind asistat de un avocat, un reprezentant al ICNUR sau al organizațiilor nonguvernamentale la alegere. Conform art. 57, la analizarea cererii se va lua în considerare vârsta, trecutul, rudele, identitatea, naționalitatea, țările și locurile de reședință anterioare, cererile anterioare de azil, documentele, motivele de solicitare a azilului, faptele relevante, declarațiile persoanei etc. Examinarea cererii de azil se va desfășura în termen de până la 6 luni, cu posibilitatea depășirii cu 1 lună, dar nu mai mult de 3 luni.

Persoana are dreptul să renunțe la cererea sa de azil în două moduri: expres și implicit. Străinul poate renunța expres la cererea sa și conform alin. (4) art. 59 are obligația de a părăsi teritoriul Republicii Moldova la expirarea perioadei de 15 zile de la comunicarea sau recepționarea dispoziției privind încetarea examinării cererii de azil, emisă de Direcția Azil și Integrare, după care cade sub incidența legislației privind regimul juridic al străinilor și al altor acte normative ce reglementează aflarea cetățenilor străini pe teritoriul Republicii Moldova. Conform art. 59¹, a doua modalitate de renunțare este una implicită, care se materializează dacă persoana: a părăsit teritoriul Republicii Moldova; nu s-a prezentat la interviul prevăzut la art. 55 în pofida notificărilor repetate, cu excepția cazului în care solicitantul demonstrează că neprezentarea se datorează unor

circumstanțe independente de voința sa; nu s-a prezentat la sediul Direcției Azil și Integrare pentru prelungirea valabilității documentului de identitate temporar de solicitant de azil timp de 60 de zile de la data expirării valabilității documentului, cu excepția cazului în care solicitantul demonstrează că neprezentarea se datorează unor circumstanțe independente de voința sa. La finalul procedurii, conform art. 60, șeful Direcției Azil și Integrare va lua o decizie în privința cererii. Aceasta trebuie să fie una motivată și comunicată imediat și poate prevedea deopotrivă recunoașterea statutului de refugiat, acordarea protecției umanitare sau respingerea cererii de azil.

La finalul procedurii, conform art. 60, șeful Direcției Azil și Integrare va lua o decizie în privința cererii. Aceasta trebuie să fie una motivată și comunicată imediat și poate prevedea deopotrivă recunoașterea statutului de refugiat, acordarea protecției umanitare sau respingerea cererii de azil.

Legiuitorul a adoptat reglementări specifice în cazul persoanelor cu nevoi speciale, precum minorii neînsoțiți, victimele torturii sau ale violenței și persoanele cu tulburări psihice. Astfel, cererea de azil din partea unui minor neînsoțit se va examina în mod prioritar, acesta beneficiind de servicii de reabilitare, de un reprezentant legal desemnat de Autoritatea Tutelară și de confidențialitate în caz că se constată un pericol iminent. Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani o va adresa prin intermediul reprezentantului său legal sau singur, dacă are peste 14 ani. Reprezentantul legal îl asistă, de asemenea, și la interviuarea acestuia de către consilierii de decizie cu pregătire specială. Minorului i se vor asigura servicii sociale din partea Autorității Tutelare la solicitarea Direcției azil și integrare.

Următoarea formă procedurală se numește *procedura rapidă* care conform art. 62 se examinează în caz de cereri a) abuzive; b) evident nefondate; c) înaintate de persoane care, prin activitatea sau prin apartenența lor la o anumită grupare, prezintă pericol pentru siguranța națională ori pentru ordinea publică. Articolul 64 prevede faptul că procedura se începe imediat ce s-a constatat unul din aceste criterii, iar Direcția azil și integrare se va pronunța în cel mult 15 zile de la începerea sa. Legea definește expres noțiunea de *cerere abuzivă și nefondată*.

Penultima formă procedurală este cea de *reunificare a familiei*. Astfel, conform art. 74, refugiatul sau beneficiarul de protecție umanitară poate solicita reunificarea familiei pe teritoriul Republicii Moldova, argumentând prin declarații, pe care le-a semnat, că membrii familiei sale nu cad sub clauzele de excludere, doar dacă există o decizie irevocabilă cu privire la cererea sa și deține un document valabil, pentru care există motive întemeiate să se considere că va fi prelungit. Cererea se va depune de a) soțul (soția); și/sau b) copilul, indiferent dacă este din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptat conform legii naționale din țara de origine. Căsătoria trebuie să fie încheiată înainte de intrarea pe teritoriul Republicii Moldova, fiind atestată prin documente.

Cea din urmă formă procedurală este de *soluționare a unei noi cereri de azil*, care conform articolului 78 se depune în cazul existenței unei decizii irevocabile privind cererea anterioară sau a unei dispoziții privind încetarea examinării cererii de azil. Ea va fi admisibilă dacă: a) au apărut circumstanțe noi, care nu au putut fi prezentate de solicitantul de azil în procedura anterioară de examinare a cererii din motive independente de voința sa, cu condiția ca aceste motive să nu fie rezultatul unor acțiuni provocate în scopul obținerii unei forme de protecție. Solicitantul este obligat să facă dovada existenței noilor motive invocate și a imposibilității prezentării lor până la data depunerii unei noi cereri; b) au survenit transformări de ordin politic, militar, legislativ sau social în țara de origine, care pun în pericol viața sau libertatea solicitantului de azil. Cererea se va examina în mod prioritar, în cel mult 10 zile, și persoana are dreptul să se afle pe teritoriul Republicii Moldova până la parvenirea unei decizii.

Referințe:

1. ȘOVA, L. Formele de azil în Republica Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, nr.10-12. 2009.
2. STARȘCIUC, R. *Dreptul refugiaților*. Chișinău, 2011.
3. Legii privind azilul în Republica Moldova 270/2008 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123117&lang=ro#, vizualizat pe 15.05.21.

Recomandat

Violeta COJOCARU, dr.hab., prof. univ.

PROTECȚIA MINORULUI VICTIMĂ A INFRAȚIUNII

Cristina OLEINIC

CZU: 343.62:341.231.14

oleinic.cristina98@gmail.com

The study on the bachelor's thesis focused on researching the concept of minor victim, analyzing the phenomenon of victimization and its victimization, determining the factors that lead to victimization, their complete analysis and identifying methods and solutions to combat this phenomenon.

În societatea actuală, multe dintre problemele minorilor tind să devină probleme ale întregii societăți, în această lucrare fiind evidențiată o problemă majoră a societății, și anume – copilul ca victimă a infracțiunii. Persoanele nevârșnice sunt mai lejer supuse riscului de a deveni victime. Fiind fără experiență și cu un fizic mai slab, inclusiv un psihic încă nestatornic, minorii fac parte din categoria persoanelor cu victimitate sporită, dat fiind că aceștia au o capacitate redusă de a înțelege caracterul actelor săvârșite și de a prevedea consecințele lor, cu un discernământ diminuat și un grad mai înalt de sinceritate [1, p.311]. De obicei, minorii nu încearcă să se apere de agresori, iar psihicul lor rămâne traumatizat după infracțiune. Toate acestea le pot distorsiona comportamentul, evoluția normală a personalității lor, le pot crea anumite complexe, fobii [2, p.401].

Importanța studiului derivă din faptul că însăși violența reprezintă o problemă socială gravă, în deosebi asupra minorilor, fiind considerată o formă de tortură din cauza caracteristicilor sale. Trăită ca o realitate, ea provoacă traume, trăită în imaginar, ea surpă ființa umană, făcând-o incapabilă de performanțele unei vieți normale, integrate în societate. Consecințele apar nu numai în plan individual, ci și social prin fracturarea relațiilor și prin erodarea solidarității și coeziunii sociale. Victima este individul care se înscrie într-o dimensiune personală, socială și politică. Diferitele definiții, mai mult sau mai puțin extinse, tind să reducă din caracterul relativ al conceptului de victimă. În conformitate cu proiectul *Instrucțiunii privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale abuzului*,

neglijării, exploatării, traficului, copil-victimă este copilul căruia, prin acțiuni sau inacțiuni, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale [3, p.85]. Violența este o problemă omniprezentă în toate țările lumii, cu consecințe grave în plan fizic, emoțional, financiar și social asupra victimelor și societății în întregime.

Această problemă complexă implică atât protejarea integrității personale a victimelor, a intereselor lor sociale, cât și ingerințe legitime în drepturile agresorilor.

În lume au fost create organisme naționale al căror scop este prevenirea victimizării, precum și acordarea ajutorului postvictimal victimelor. Protecția victimelor infracțiunilor, în special protecția victimelor infracțiunilor săvârșite cu violență, constituie o preocupare a organismelor europene și a statelor Europei, fundamentată pe rațiuni de echitate și solidaritate socială. La nivelul Consiliului Europei, această preocupare s-a concretizat în adoptarea Convenției europene privind compensarea victimelor infracțiunilor violente (Strasbourg, 24 noiembrie 1983) și a Recomandării nr.R(85)11 privind poziția victimei în cadrul dreptului penal și al procedurii penale etc.[4].

Prevenirea victimizării se face printr-un larg spectru de modalități: organisme nonguvernamentale; publicarea informațiilor în reviste sau palete, emisiuni radio și televizate, mass-media etc. În unele state, se țin lecții privind lupta contra criminalității și modalitățile de apărare. Minorilor încă de la grădiniță li se implementează să nu converseze cu străinii și, cu atât mai mult, să nu meargă undeva cu persoane necunoscute [3, p.106].

Printre modalitățile de prevenție a victimizării am sublinia:

1. Prima categorie de măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor privește informarea acestora, pornind de la ideea că o informare corectă și completă a victimei constituie prima condiție pentru realizarea drepturilor și pentru ameliorarea situației sale.

2. O altă categorie de măsuri se referă la consilierea psihologică a victimelor unor infracțiuni. Consilierea psihologică se asigură victimelor acelor infracțiuni care, fiind săvârșite cu violență sau aducând atingere libertății sexuale a persoanei, produc nu doar o traumă fizică, ci și o traumă psihologică.

3. Mecanismul cel mai important de protecție a victimelor ar privi compensarea financiară de către stat a victimelor unor infracțiuni.

Trebuie de menționat și faptul că copiii fac parte din categoria persoanelor cu o vulnerabilitate victimală crescută datorită particularităților psihocomportamentale și de vârstă specifice.

Anume acestor caracteristici ei pot fi ușor antrenați în acțiuni victimizante pentru ei, pot fi înșelați cu promisiuni sau recompense, mințiți, constrânși să comită acte ale căror consecințe negative pentru ei și pentru alții nu le pot prevedea.

De altfel, atât în legislația internă cât și în legislația internațională, a existat dintotdeauna o preocupare asiduă pentru reglementări ce vin în respectarea și garantarea drepturilor minorilor. Ca expresie a acestei preocupări, la nivel internațional au fost elaborate diferite instrumente juridice toate având menirea creării unui cadru legal care să ofere o protecție juridică reală minorilor. Mai mult ca atât, determinăm că consecințele experiențelor victime ale violenței sunt profunde și au efecte pe termen lung care pot afecta bunăstarea psihică, emoțională și psihologică a copilului. Violența afectează și societatea în general. Pe termen lung ea are efecte negative asupra economiei, deoarece reduce productivitatea în viitor a victimelor, inclusiv a copiilor, când devin adulți, precum și abilitatea lor de a însuși. Ea, de asemenea, reprezintă o povară în plus asupra sistemului de sănătate, protecție socială și educație. O problemă stringentă în Republica Moldova este violența, de regulă puține persoane supuse violenței se adresează organelor de drept, considerând că este o problemă a societății, iar cel mai îngrijorător este faptul că victime ale violenței sunt copiii. În alt context, specificăm că un rol aparte în protecția victimelor minore îl au și autoritățile naționale, organele competente și persoanele responsabile de siguranța copiilor minori. Acestea oferind asistență minorilor victime ale infracțiunilor le sunt de un sprijin enorm.

În cele din urmă, propunem în calitate de recomandare – introducerea în programul școlar a disciplinei „Educația juridică și aceasta să fie obligatorie. Necunoașterea legii nu poate fi invocată drept scuză, și atunci cum poate fi sancționat un minor căruia nu i se spun nici măcar regulile din principalele legi cu care ne întâlnim zi de

zi. Scopul acestei discipline este să familiarizeze elevii cu principalele reglementări ce se aplică în viața cotidiană. Să se insiste pe responsabilități, interdicții, permisiuni, proceduri aplicabile, sancțiuni posibile, efectele implicării într-o procedură disciplinară sau judiciară asupra individului și viitorului său.

O altă recomandare propusă constă în elaborarea unui proiect de acte normative, care să aibă ca scop prevenirea victimizării și prevenirea timpurie a infracțiunilor comise de tineri prin promovarea respectului față de lege și stat de drept, a unui comportament integru și a unei atitudini civile în rândul generațiilor tinere.

O ultimă recomandare este elaborarea unui manual informativ pe înțelesul copiilor cu principalele legi și articole pe care aceștia să le poată analiza și studia. Scopul acestora să fie de a-i sensibiliza și de a-i informa corect atât pe copiii cât și pe părinți.

Referințe:

1. SÎMBOTEANU, D. et al. *Copiii victime ale infracțiunilor și procedurile legale: cazul Republicii Moldova*. Raport de studiu. Chișinău, 2013. ISBN 978-9975-57-084-8.
2. http://cnpac.org.md/uploaded/Amicel/files/studiu_audierealegala.pdf
2. *Manual de drept european privind drepturile copilului*. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2016. ISBN 978-92-871-9899-0 https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/-/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_ro.pdf
3. PĂVĂLEANU, V. *Drept procesual penal*. Partea generală. București: Lumina Lex, 2001.
4. Recomandarea nr.R(85)11 a CE privind poziția victimei în cadrul dreptului penal și al procedurii penale.

*Recomandat
Dorina GUREV, dr., lector univ.*

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

IMPACTUL POLITICILOR SOCIALE ASUPRA RATEI DE OCUPARE A TINERILOR (Studiu de caz: Republica Moldova)

Mihaela FROSINEAC, masterandă

CZU: 331.108.3-057.87(478)

borcoimihaela21@gmail.com

Young people are the driving force in the country's development process. In the context of human progress and the socio-economic security of the state which depends on the development of human resources by ensuring an educated and competitive human capital on the labor market, the implementation of effective social policies to respond to the needs and problems that affects young people in the labor market are very important.

Tinerii reprezintă a patra parte din populația Republicii Moldova și forța motrice în procesul de dezvoltare a țării. Ținând cont că progresul uman și securitatea socioeconomică a statului depind de dezvoltarea resurselor umane prin asigurarea unui capital uman educat și competitiv pe piața muncii, implementarea de politici sociale eficiente care să răspundă la nevoile și problemele cu care se confruntă tinerii pe piața muncii sunt foarte importante.

Ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă reprezintă o parte integrantă a politicilor și strategiilor economico-sociale promovate de Republica Moldova. Amploarea șomajului, rata mică de ocupare a forței de muncă, lipsa oportunităților atractive de angajare, au determinat ca statul să intervină pe piața muncii atât prin măsuri legislative, cât și prin măsuri regulatorii, cu ajutorul cărora să asigure atât angajaților, cât și persoanelor rămase fără un loc de muncă un anumit grad de protecție socială. Nu în zadar, piața muncii este considerată drept cea mai socială și cea mai reglementată dintre piețe.

În Republica Moldova, în ultimii zece ani, au devenit tot mai accentuate problemele cu care se confruntă tinerii, cum ar fi: plasarea în câmpul muncii; formarea profesională neadecvată în concordanță

cu exigențele pieței muncii; salarizarea indecentă; oportunitățile neatractive de angajare; migrația de muncă în masă etc. Influența factorilor de ordin demografic, economic și social a condus la o creștere a populației tinere atât în valoare absolută până în anul 2010, cât și ca pondere în totalul populației ocupate. Astfel, până în anul 2010, această pondere s-a aflat în ascensiune, de la 18%, înregistrate în anul 2004, până la 23%. În ultimii ani, se remarcă deja o descreștere a acestui contingent [1, p. 175]. ***Rata șomajului printre tineri este mai mare în comparație cu alte grupe de vârstă sau media la nivel de țară.*** Astfel, în anul 2019 rata șomajului la tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-34 de ani a fost de 6,8% și, respectiv, de 10,4% la tinerii în vârstă de 15-24 de ani, 8,5% în categoria de vârstă 15-29 de ani, în timp ce media pe țară a constituit 5,1% . În șomaj de lungă durată (12 luni și mai mult) s-au aflat 13,0% din totalul șomerilor de 15-34 de ani. Valoarea acestui indicator tinde să scadă în ultimii ani (de la 29,5% în 2015 la 19,4% în 2018) [2]. Dar acest lucru nu se datorează eficienței politicilor sociale și ocupaționale implementate, dar faptului că tinerii inactivi nu se înregistrează în calitate de șomeri.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, peste o treime (38,4%) dintre tinerii cu vârsta între 15-34 de ani sunt încadrați în câmpul muncii, 2, 8% sunt șomeri și restul 58,8% sunt economic inactivi, dintre care peste 39% nu sunt încadrați în Sistemul Național de Învățământ. Un fenomen grav sunt tinerii NEET (tineri care nu sunt încadrați în câmpul muncii, nu învață și nu urmează nicio formă de instruire), întrucât rata de inactivitate a acestora constituie 27,4%, pentru tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani. Statistica națională arată că rata șomajului la tineri este aproape dublă față de media pe țară, astfel 6 tineri din 10 sunt inactivi și doar 4 din 10 tineri sunt ocupați.

În Republica Moldova, dinamica slabă a pieței ocupării forței de muncă duce la menținerea nivelului înalt al șomajului, ratei înalte a ocupării în sectorul informal, în special a tinerilor, iar ritmul scăzut de modernizare și tehnologizare a economiei naționale, salariile mici provoacă un decalaj important între nivelul de pregătire al tinerilor și condițiile de muncă, favorizând plecarea acestora în căutarea unui loc

de muncă peste hotare, care să le asigure un trai decent [3, p. 11]. Datele statistice denotă nivelul scăzut de integrare a tinerilor pe piața muncii. Cu toate că la nivel național, chiar și local sunt implementate strategii și politici care au drept scop reducerea șomajului și creșterea ocupării, problemele tinerilor inactivi nu sunt rezolvate. Astfel, este necesară implementarea mai multor reforme și politici care să îmbunătățească situația tinerilor. Tinerii, de cele mai multe ori, nu sunt auziți atunci când vine vorba de elaborarea și implementarea unor politici care se referă la ei, iar acest lucru generează că serviciile nu dau rezultatul scontat.

Situația complicată în domeniul ocupării tineretului, problemele sociale cu care se confruntă tinerii, în special, absolvenții și tinerii specialiști, au o semnificație majoră pentru dezvoltarea durabilă economică [4]. Dat fiind faptul că o politică de tineret trebuie să se bazeze pe nevoile reale ale tineretului, este necesar de a schimba abordarea politică orientată pe problemele tineretului, spre o politică care vede tinerii ca pe o resursă prin promovarea unor oportunități de dezvoltare pentru tineri. Totodată, este necesar de a orienta politicile strategice de protecție socioeconomice spre tinerii descurajați, demotivați și inativi prin intermediul perfecționării sistemului de salarizare și implementarea măsurilor de dezvoltare a infrastructurii.

Pentru a redresa situația tinerilor pe piața muncii, iar politicile sociale în domeniul ocupării forței de muncă să răspundă la provocările tinerilor, este necesar să existe o armonizare între curricula formării educaționale și cerințele pieței muncii. De asemenea, politicile sociale în domeniul prevenirii șomajului în rândurile tinerilor ar trebui să fie mai bine direcționate către aceștia, astfel încât să asigure integrarea lor în câmpul muncii, dar să nu devină dependenți de ajutoarele oferite de stat.

Pe fundalul unei stabilizări economice, situația de pe piața muncii din Republica Moldova atestă o diminuare continuă a principalilor indicatori ocupaționali, fapt ce poate avea repercusiuni negative asupra sistemului de securitate socială. În aceste condiții, cele mai oportune direcții de intervenție a statului pentru soluționarea problemei șomajului tineretului ar fi creșterea calității potențialului uman, perfecționarea și reconversiunea profesională, facilitarea procesului de

creare a unor noi locuri de muncă durabile și integrarea tinerilor pe piața muncii, facilitarea lansării tinerilor în afaceri, facilitarea accesului la credite preferențiale și alte pârghii de susținere a angajării și autoangajării. Ținând cont de importanța și actualitatea problemei abordate, se propun un șir de **recomandări pentru reducerea șomajului în rândul tinerilor și susținerea integrării pe piața muncii a tinerilor care nu au studii sau experiență de muncă:**

➤ Calificarea/recalificarea periodică a tinerilor/populației economice active și creșterea mobilității teritoriale a forței de muncă pentru reducerea șomajului cauzat de neconcordanța dintre cerere și ofertă.

➤ Stabilirea drept prioritate macroeconomică a reducerii șomajului, cu accent îndeosebi pe tinerii NEET, prin crearea locurilor de muncă de înaltă productivitate și calificare.

➤ Suport și consiliere pentru integrarea tinerilor pe piața muncii la absolvirea instituțiilor de învățământ, cu monitorizarea și susținerea acestora.

➤ Creșterea calității stagiilor de practică prin implicarea și susținerea angajatorilor, inclusiv cei din mediul privat.

➤ Redefinirea principiilor sistemului de educație în conformitate cu exigențele angajatorilor, cu așteptările societății, dar și cu așteptările tinerilor. Procesul educațional trebuie să pună accent pe furnizarea de cunoștințe și dezvoltarea de competențe utile pentru carieră, dar și pentru o viață independentă, să elaboreze mecanisme flexibile, capabile să răspundă nevoilor specifice ale subcategoriilor de tineri inactivi (tineri aflați în abandon școlar sau părăsire timpurie a școlii, tineri din comunități dezavantajate, tineri cu dizabilități etc.).

➤ Stabilirea și crearea unor parteneriate la nivel local între școli, autorități locale, servicii publice de ocupare, agenți economici, ONG-uri care să contribuie la ameliorarea situației tinerilor NEET și eficientizarea politicilor sociale.

➤ Dirijarea pieței muncii bazată pe evidență statistică fiabilă, prognoză cantitativă a ocupării forței de muncă, ceea ce va contribui la o coordonare și interacțiune mai bună între sistemul educațional și piața muncii și la elaborarea politicilor adecvate de stimulare a pieței muncii și creșterii economice.

Referințe:

1. SAVELIEVA, G., TOMCEAC, A. Aspectul social al situației tinerilor pe piața forței de muncă în Republica Moldova. În: *Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică*, 2011, pp. 171-176.
2. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. *Tinerii în Republica Moldova în anul 2019* [Accesat 08.04.2021]. Disponibil pe Internet: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=6729&idc=168>
3. VACULOVSCHI, D. *Impactul politicilor de ocupare a forței de muncă asupra situației pieții muncii din Republica Moldova*. Chișinău, 2015, p. 11 [Accesat 10.04.2021]. Disponibil pe Internet: http://www.vii-torul.org/files/4884299_md_impactul_polit.pdf
4. COTELNIC, V. Tinerii din Republica Moldova fără locuri de muncă. În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*. Ediția a VIII-a, 2016, nr.1, pp. 93-98.

Recomandat
Victoria BEVZIUC, dr., lector univ.

POLITICI ANTICORUPȚIE ÎN SECTORUL PUBLIC ȘI POLITIC (Cazul Republicii Moldova)

Mariana NOVAC, masterandă

CZU: 328.185:[32 + 35](478)

marianafrosineac@gmail.com

This master's thesis is a complex study that combines the assessment of the current situation on corruption in the public and political sector. The aim of the research is to investigate anti-corruption policies and analyze their impact on the development of the national integrity system and reduce the risk of corruption in the public and political sector.

Fenomenul corupției este tot mai des invocat în agenda publică din Republica Moldova drept un factor major, care denaturează transformarea și parcursul democratic a statului. Respectiv, dinamica negativă a tendințelor manifestării faptelor de corupție reprezintă o realitate tristă a funcționării diferitelor instituții din Republica Moldova. Amploarea și gravitatea nivelului corupției în Republica Moldova este evidențiată prin prisma diverselor cercetări, sondaje, rapoarte naționale și internaționale [2, p.28-32]. Percepția generală asupra nivelului de corupție în instituțiile publice este una foarte negativă. Sondajele și rapoartele la nivel național arată că fiecare al doilea respondent consideră că în Moldova nu există nicio instituție publică care să nu fie coruptă. În sectorul politic, situația e la fel de îngrijorătoare, ținând cont de faptul că în Republica Moldova de-a lungul timpului au existat o multitudine de probleme, riscuri și ilegalități care leagă sectorul politic de situații financiare. În prezent, eficiența politicilor anticorupție continuă să reprezinte o dilemă, dacă ținem cont de „furtul miliardului” și tărgănarea tragerii la răspundere a beneficiarilor finali ai fraudei bancare, precum și multe alte cazuri de rezonanță în centrul cărora se găsesc politicieni, guvernanți, persoane cu funcții de demnitate publică și instituții de stat.

Scopul cercetării constă în investigația politicilor anticorupție și analizei impactului acestora asupra dezvoltării sistemului național de integritate și reducerii riscului de corupție în sectorul public și politic. Rezultatele cercetării sunt valorificate în studiul: „Finanțarea partide-

lor politice – experiența internațională și națională”, Publicația „5 Proiecte de cercetare în domeniul electoral – Alegerile Element-cheie al Democrației”. [3].

Cadrul legal autohton a parcurs o cale lungă și anevoioasă în procesul de creare a unui sistem național de integritate, transparență și responsabilitate. Sistemul național anticorupție al Republicii Moldova este axat pe politici centrate pe cadrul normativ și instituțional. Cadrul normativ anticorupție este divizat în segmentul actelor normative internaționale la care Republica Moldova a aderat și actele normative naționale. Principalul document strategic de planificare în domeniul prevenirii corupției este *Strategia Națională Anticorupție*. Republica Moldova are o succesiune de documente privind Strategia Anticorupție și planul de acțiuni, începând cu anul 2004. În Republica Moldova politicile anticorupție în domeniul public și politic sunt stabilite și stipulate în legea integrității. Legea integrității reprezintă o lege-cadru, care compilează mai multe norme de etică și conduită profesională, ce se regăsesc în mai multe acte legislative [1]. Această lege are ca scop cultivarea integrității în sectorul public și a climatului de toleranță zero la corupție în cadrul entităților publice din Republica Moldova. Cultivarea integrității în sectorul public se realizează prin crearea climatului de integritate politică și crearea climatului de integritate instituțională în cadrul entităților publice.

Cadrul instituțional național implică un spectru variat de instituții publice, al căror obiectiv este de a asigura climatul de integritate, a promova și a aplica măsuri eficiente anticorupție. În principiu, toate autoritățile publice naționale, atât centrale, cât și locale, sunt obligate, în temeiul Legii integrității, să respecte și să aplice în activitatea lor măsurile de asigurare a integrității. Totuși, rolul central pe terenul promovării și aplicării măsurilor anticorupție preventive îl joacă trei instituții: Centrul Național Anticorupție, Autoritatea Națională de Integritate și Procuratura Anticorupție.

Partea practică a lucrării este reprezentată de un sondaj în mediul online în iulie-septembrie 2020, care are drept scop evaluarea atitudinii cetățenilor cu privire la procesul de finanțare a partidelor politice și determinarea capacității de *crowdfunding* a cetățenilor pentru partidele politice [4, p. 39-75].

În cadrul chestionării au participat 254 de persoane, dintre care 52% – femei, iar 48% – bărbați. Majoritatea respondenților, 71%, se află în țară, iar 29% sunt plecați peste hotarele țării.

Am întrebat respondenții care cred ei că sunt sursele de finanțare a partidelor politice. Majoritatea au menționat finanțarea publică și privată. O altă opțiune a fost „internă și externă”, iar unii respondenți au indicat drept sursă de finanțare pentru partidele din Moldova „bani din offshore”, „mită”, „bani de la oligarhi și afaceriști din afara țării”. Îndrăznim să presupunem că opiniile lor sunt bazate pe ceea ce urmăresc în mass-media. Pentru că în capul listei la sursele de informare, majoritatea celor chestionați au plasat mass-media, iar mai apoi rețelele de socializare și, abia la final, rapoartele oficiale.

Așa se explică faptul că la întrebarea „*Urmăriți activitatea și prestația partidelor politice care primesc subvenții din bugetul de stat?*”, 112 respondenți au declarat că „rareori”.

Ținând cont de opiniile formulate și de informarea generală despre acest subiect, la întrebarea sunt sau nu de acord ca partidele politice să fie finanțate din bugetul de stat, 44% au răspuns că nu sunt de acord cu subvenționarea partidelor din resursele statului, 41% au avut o atitudine neutră, spunând că ar fi parțial de acord. 93% dintre persoanele chestionate susțin că nu există suficientă transparență în procesul de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova. Am întrebat cei 254 de respondenți dacă au donat vreodată bani pentru un partid politic sau dacă ar dona. Astfel, 82% au spus că nu au donat niciodată bani partidelor politice, iar 18% au susținut că au donat.

A urmat întrebarea ce i-ar motiva să doneze bani unui partid politic. Am sumarizat răspunsurile în felul acesta:

- Calitatea de membru de partid.
- Integritatea morală a deciziilor și cauzelor susținute, capacitatea partidului de a comunica alegătorului realitatea socioeconomică și planul de acțiune, interesul partidului de a educa publicul prin acțiuni și nu promisiuni.
- Transparență și raportare financiară reală, accesibilă pentru cetățeni.

Astfel, luând în considerare rezultatele chestionării, observăm că răspunsurile oamenilor sunt generate, în mare parte, de un singur

cuvânt: încredere. Încredere în partidele politice, încredere în aplicarea legii, încredere în sursele de informare.

În urma cercetării aprofundate, concluzionăm că corupția rămâne una dintre principalele provocări în calea dezvoltării și investițiilor, care afectează toate domeniile societății, iar mecanismul de funcționare a relațiilor de corupție este puternic înrădăcinat în sistemul politic. Deși Republica Moldova deține majoritatea componentelor formale ale unei arhitecturi anticorupție solide, instrumentarul și politicile anticorupție adoptate nu sunt aplicate de o manieră potrivită, unele practici par să se dubleze sau chiar sunt în exces, ceea ce duce la ineficacitatea lor. Rezultatele sondajului exprimă lipsa de încredere a cetățenilor în legislație și instituții, care nu reușesc să contribuie semnificativ la scăderea corupției politice. Cadrul legal de-a lungul anilor în Republica Moldova a înregistrat multiple modificări în vederea îmbunătățirii și sporirii transparenței în procesul de finanțare a partidelor politice, în prezent există anumite lacune legislative nesoluționate care generează riscuri de corupție. În cele din urmă, putem afirma că condiția indispensabilă în realizarea activității de prevenire și combatere a corupției o constituie existența unei voințe politice reale de a acționa în acest sens, fără de care orice activitate ar părea formală, dar și o voință bine determinată din partea cetățenilor.

Referințe:

1. Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 229-243 din 07.07.2017.
2. INSTITUTUL REPUBLICAN INTERNAȚIONAL. Sondaj de opinie publică: Rezidenții Republicii Moldova, 9 februarie- 16 martie, 2021. 46 p. [online] https://www.iri.org/sites/default/files/iri_march_21_slide_deck_for_publishing_romanian.pdf [accesat 30.04.2021].
3. 5 Proiecte de cercetare în domeniul electoral – Alegerile Element-cheie al Democrației”. CICDE: Chișinău, 2020. ISBN 978-9975-3403-1-1 [online] https://www.cicde.md/media/files/files/bro_ur_cercet_ri_1_93718_08.pdf [accesat 22.04.2021].
4. NOVAC, M. Studiu: *Finanțarea partidelor politice – experiența internațională și națională*, pp. 39-75, CICDE 2020. ISBN 978-9975-3403-1-1 [online] https://www.cicde.md/media/files/files/bro_ur_cercet_ri_1_93718_808.pdf [accesat 26.04.2021].

Recomandat
Natalia PUTINA, dr., lector univ.

TRANSFORMĂRILE SOCIOPOLITICE ALE SEC. XX ÎN CONTEXTUL TRANZIȚIEI DE LA TOTALITARISM LA DEMOCRAȚIE

Mihaela NEGARA, masterandă

CZU: 316.42:32"19"

mihaelanegara@gmail.com

The aim of the research is to analyze the conflict between totalitarianism and democracy in the process of democratic transition from the perspective of Eastern Europe, including the Republic of Moldova. The scientific novelty of the work is derived from the general-global impact of the transition, which influenced the transitional specific of the Republic of Moldova, within its state of transition for 29 years.

Idealurile democrației și ale libertății individuale se ciocnesc cu cele mai mari provocări, începând cu secolul XX, când de pe arena istorică treptat dispar unul câte unul regimurile totalitare, fapt ce continuă să fie în atenția internațională și națională. Problematika tranziției spre democrație în statele postcomuniste se bucură de un nivel relativ înalt de investigare, revenind în aria cercetătorilor în special după 1989, când al treilea val de democratizare începe să ia amploare.

Noțiunile de totalitarism, democrație și tranziție de-a lungul timpului s-au îmbogățit cu diverse forme și divers conținut. Termenul „democrație” se bucură de o studiere mai îndelungată, încă din Grecia Antică, pe când cel de „totalitarism” este relativ recent, fiind abordat pentru prima dată de către ideologul italian Giovanni Gentile în primii ani ai secolului XX.

În studiul tranziției spre democrație, întrunim o serie de modele clasice și actuale. Modelele clasice ale tranzitologiei sunt marcate de valul de democratizare din anii 1970, din sudul Europei [1, p.58]. Demn de menționat este că modelele tranziției se concentrează pe rolul factorului instituțional, dezvoltării economice și sociale în sprijinul schimbării democratice.

Omul secolului XX, în procesul de tranziție spre democrație, a suferit numeroase schimbări. Acest adevăr îl urmărim îndeosebi la

nivel psihologic, fie că ne referim la personalitatea politică, personalitatea intelectuală sau la „omul de masă” (muncitorul).

Tot personalitatea, prin mișcările și revoluțiile de democratizare pe care le demarează, a reprezentat obiectul și subiectul principal care a animat realizarea schimbărilor în condițiile tranziției spre democrație. În acest sens, menționăm mișcările revoluționare din 1968 „Primăvara de la Praga”, din 1974 „Revoluția Garoafelor”. Pe de altă parte, un impact puternic au avut revoluțiile de la 1989: „Revoluția Gîngașă” din Slovacia, Mișcarea poloneză „Solidarnosti”, „Revoluția de Catifea” din Cehoslovacia. Ungaria este prima țară care înlătură fizic Cortina de Fier. Acest fapt a condus la un eveniment foarte așteptat de către poporul celor două părți divizate ale Germaniei – căderea zidului Berlinului, și unificarea celor două regiuni în 1990.

O contribuție deosebită este oferită de către Samuel Huntington, care pune în lumină termenul „al treilea val al democratizării” [2, p.155]. Perioada de tranziție spre democrație a fost puternic influențată de al treilea val al democratizării. În această ordine de idei, Huntington consideră că oricărui „val de democratizare” îi este caracteristic „valul de recul”. Orice țară trece printr-un proces de tranziție individualizat, în funcție de cât de pregătit este statul să își asume reforma democratică. Totodată, există state care mimează trăsăturile democrației, fapt ce le marchează stagnarea la toate nivelurile și le târăgănează tranziția.

Cazul Poloniei și al Ungariei sunt relevante în studiul tranziției despre democrație. În Polonia regăsim „Terapia de șoc”, pe când în Ungaria, la începutul anilor 90, organul legislativ adoptă legi în vederea protejării drepturilor de liberă asociere și adunare, fapt ce deschide calea pluripartitismului politic, încep să fie luate în considerație alte alternative politice: un nou sistem electoral (deschis) și schimbarea procedurii de alegere a președintelui (prin vot direct).

În contextul numeroaselor schimbări în sistemul politic comunist la sfârșitul secolului XX, sesizăm un clivaj profund între cerințele și disponibilitățile sistemului. La sfârșitul secolului XX, în Republica Moldova se evidențiază o puternică mișcare de emancipare națională, care este nemijlocit condiționată de căderea blocului sovietic. Această

mișcare se materializează prin obținerea independenței Republicii Moldova la 27 august 1991, fapt ce a reprezentat premisa unor noi aspirații democratice conform cărora țara urma să se alăture statelor occidentale prospere, printr-o tranziție ușoară, fără cale de întoarcere la elementul totalitar-autoritar, ceea ce nu s-a mai întâmplat.

Odată cu creșterea rolului și impactului globalizării, comunitățile au început să fie interdependente în dezvoltarea lor sociopolitică. Globalul începe să ofere formă și conținut tranzițiilor postcomuniste, marcând un caracter democratic complex și contradictoriu, cu serioase abateri de la firesc.

Cercetătorul Hakan Yilmaz consideră că contextul internațional este deseori ignorat în studiul tranziției spre democrație, datorită la două cauze [3]. Prima cauză ține de caracterul complex și contradictoriu de conținut al noțiunii de „context internațional”. O altă cauză este dificultatea de demonstrare a relației cauză-efect între spectrul internațional și schimbările interne care au loc în cadrul procesului de tranziție. Cu toate că nu există voință și angajament politic, comunitatea internațională, reprezentată de UE, ONU, OSCE, SUA, România continuă să acorde suport democratic în consolidarea cadrului politic, instituțional și economic.

În urma cercetării, observăm un paradox – ciocniri între elementele noi democratice cu cele vechi autoritar-totalitare. Factorul de apartenență ideologică este invocat sistematic, fapt ce a divizat societatea în mai multe grupări și orientări. Obiectivele democratice axate pe crearea unui stat de drept, a unei societăți civile și a unei economii de succes, au eșuat la nivel de implementare. În acest context, venim cu următoarele recomandări:

- Să existe o conlucrare continuă între sectorul științific și cel politic, dar și o expertiză științifică a noilor căi de democratizare și implementare a reformelor, de consolidare a democrației.

- Întrucât în Republica Moldova există un pluripartitism exagerat, este esențială realizarea unei reforme electorale. Acest lucru poate fi îndeplinit în Republica Moldova preluând exemplul din Mexic, unde formațiunile care nu au obținut 2% la alegeri se desființează imediat după scrutin.

▪ Să fie create politici și strategii viabile de atragere a investitorilor străini. Conform teoriei democratizării elaborată de Seymour Martin Lipset, probabilitatea ca o țară să devină și să rămână o democrație stabilă este direct proporțională cu dinamica și potențialul de dezvoltare economică. Pentru atragerea investitorilor străini, este necesară asigurarea unor condiții propice și a unei imagini pozitive a țării la nivel internațional.

Referințe:

1. SACA, V. Tranziția. *Republica Moldova pe calea modernizării: Studiu enciclopedic* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, pp. 54-83.
2. VAREAGHIN, I., SACA, V. Al treilea val al democratizării: realități și perspective. În: *MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*, Chișinău: CEP USM, 2006, vol. XXXV, nr. 4, pp. 153-166.
3. VASILESCU, G., GROSU, V. Tranziția spre democrație a Republicii Moldova. Rolul dimensiunii internaționale. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, Chișinău, 2009, nr. 150(2), pp. 137-147.

Recomandat

Victor SACA, dr. hab., prof. univ.

**EXPERIENȚA STATELOR UE ÎN DOMENIUL
DIPLOMAȚIEI CULTURALE
(Repere pentru Republica Moldova)**

Antonela GODOROJA, masterandă

CZU: 008:327.7(4-672UE)

antonela.godoroja@gmail.com

At the current stage, cultural diplomacy plays an important role in foreign policy, creating a favorable image abroad, achieve the state's interests in the cultural field, maintain contact with the foreign public and try to implement its social norms into other cultures. It can also contribute to create a favorable environment for achieving the state's foreign policy objectives in other areas as well: economic, political and social.

Diplomația culturală, axată pe *soft power*, este cea mai eficientă activitate în problemele de politică externă, eficiență instituțională, a politicilor de securitate și apărare. Astfel, diplomația culturală vizează mobilitate academică, studierea limbilor, acordarea burselor de studii, cercetări științifice, parteneriate educaționale, elaborarea de curricula pentru anumite domenii de învățare, precum: drepturile omului, democrație, educația prin film, educația pentru societate, educația pentru ghidarea în carieră, educația pentru integrare europeană.

Diplomația culturală este purtătorul de cuvânt al eforturilor comune ale statelor UE și Marii Britanii care vizează promovarea, susținerea și consolidarea sistemelor culturale ale fiecărei națiuni și astfel semnarea unor acorduri durabile și de susținere pentru realizarea proiectelor de interes comun. În general, trebuie să fie un instrument capabil să demonstreze modul în care lumea diplomatică nu trebuie să se limiteze doar la relațiile dintre diferite țări la nivel politic și economic, ci să fie în mod diferit un participant și un protagonist în proiectele de cooperare și dialog între națiuni. În acest sens, diplomația culturală poate ajuta comunitățile din întreaga lume să se cunoască și să învețe arta dialogului, în limbile picturii, fotografiei, scrisului, muzicii, sportului, pentru a produce, în cele din urmă, noi pagini de istorie capabile să le pună în slujba celui mai mare proiect de diplomație și solidaritate: dezvoltarea vieții și a conviețuirii în lume.

Totodată, diplomația culturală este realizată prin intermediul structurilor oficiale și neoficiale. Aceste structuri aplică instrumentele diplomației culturale în realizarea politicii externe a statului. Cele oficiale sau guvernamentale sunt Ministerele de Externe și Ministerele Culturii. Cele neoficiale sau neguvernamentale sunt Institutetele și Centrele Culturale, ONG-urile, diverse fundații, platforme, forumuri și comisii, care cooperează cu guvernele și completează politicile guvernamentale în domeniul cultural.

În acest sens, este importantă studierea experienței statelor UE: Franța, Germania, Italia și Marea Britanie în domeniul diplomației culturale, deoarece reprezintă un amalgam de experiențe și strategii, modele culturale, institute ce promovează propria cultură, limbă, tradiții și obiceiuri, programe educaționale și culturale atractive pentru tineretul studios și elucidarea strategiilor în condițiile social-politice ale Republicii Moldova.

Așadar, menționăm că, în **Germania**, cele mai mari organizații pentru promovarea diplomației culturale sunt Institutul Goethe, Serviciul German de Schimb Academic; Institutul pentru Relații Culturale Internaționale și Fundația Humboldt. De asemenea, popularizarea limbii germane și stimularea interesului pentru studiul ei sunt considerate primordiale pentru Germania. Astfel, Institutul Goethe fondat în 1951 organizează cursuri de limba germană, evenimente culturale, de cercetare și dispute în alte țări. O altă instituție importantă este Serviciul German de Schimb Academic, fiind cunoscută ca cea mai mare organizație intermediară în domeniul schimburilor de studenți din Germania.

De asemenea, publicațiile multilingve despre Germania joacă un rol important în promovarea imaginii germane în străinătate. Revista internațională „Germania” acoperă sferele politice, culturale și economice ale țării, iar un rol important, la fel, este ocupat de televiziunea cu acoperire mondială „Deutsche Welle” (Valul German) [1, p. 137].

În aceeași ordine de idei, menționăm că sistemul de învățământ din **Marea Britanie** este cunoscut ca fiind cel mai elitist din lume, ocupând locuri de frunte în topul celor mai prestigioase universități ale lumii din 2021: Universitatea Oxford și Universitatea Cambridge.

Sarcina principală pentru promovarea diplomației culturale îi revine Ministerului de Externe, Consiliului Britanic și Comunității Națiunilor. Astfel, Consiliul Britanic este responsabil de stabilirea relațiilor culturale cu statele străine, proiectele implementate fiind împărțite în trei grupuri: sprijinul pentru cooperare în domeniul culturii, răspândirea limbii engleze și dezvoltarea educației.

Totodată, *BBC World Service* este cunoscut ca cel mai mare radio-difuzor din lume, cu o prezență globală la televizor, radio și online în mai mult de 30 de limbi ce facilitează organizarea expozițiilor, festivalurilor independente sau ca programe care sunt concepute de mai mulți ani.

De asemenea, țara are un bogat patrimoniu cultural și natural, inclus în patrimoniul mondial UNESCO; industria muzicală britanică este și ea foarte influentă, iar sportul este un alt atu major în ceea ce privește promovarea diplomației culturale: liga de fotbal engleză, în special, este recunoscută ca fiind cea mai competitivă și cosmopolită din lume, cricket-ul și golful sunt populare.

Franța – a acordat mereu o importanță deosebită diplomației culturale, prin Organizația Internațională a Francofoniei; Campus Franța; Expertise Franța; Agenția Franceză pentru Dezvoltare; Agenția pentru Educația Franceză În Străinătate – responsabile de promovarea limbii, culturii franceze, schimburilor de bunuri culturale. Un rol important se atribuie mass-mediei, și anume, celor cu acoperire globală: canalul TV5 Monde; Radio France international; Canalul France International și France 24.

Descoperirea internațională a teatrului francez (Luvre, Muzeul Orsay, Muzeul Picasso, Rodin) contemporan este susținută de inițiativele rețelei culturale franceze și ale Institutului Francez: organizarea de turnee, implementarea rezidențelor și coproducțiilor cu parteneri locali sau platforme de prezentare a teatrului francez.

Italia – este cunoscută pentru promovarea imaginii sale și a culturii în străinătate prin intermediul Institutului Cultural Italian și Societatea Dante Alighieri, care organizează evenimente de artă, muzică, cinema, literatură, teatru, dans, modă, design, fotografie și arhitectură; gestionează cursurile de limbă și cultură italiană. De asemenea, au loc

schimburi între studenți, în acest sens, Farnesina acordă anual subvenții pentru cofinanțarea proiectelor de schimb de tineri.

Una dintre cele mai de succes inițiative ale diplomației culturale italiene a devenit programul de promovare a imaginii țării „Exhibitally – Excelența italiană astăzi. Tradiție și inovare”, proiectul fiind implementat în 2012, cu sprijinul MAE și al Ministerului Dezvoltării și Economiei din Italia, cu scopul de a promova produsele Made in Italia [1, p. 113].

Sarcina promovării diplomației culturale a **Republicii Moldova** este una actuală și strategică, ceea ce duce la intensificarea relațiilor economice, politice și sociale, de asemenea, creșterea posibilităților intelectuale, științifice și informaționale, nivelul de trai al populației, precum și nivelul de concentrare al capitalului financiar [4, p. 4].

Astfel, ca activități de promovare a diplomației culturale, menționăm festivalurile și evenimentele cu specific național: Festivalul DescOpera; Festivalul Internațional de Operă și Balet „Maria Bieșu”; Festivalul Internațional de muzică Jazz. Totodată, Republica Moldova cooperează cu statele UE prin intermediul programelor educaționale și culturale: Europa Creativă; Orizont 2020; Erasmus+; COSME și Twining [3, p. 11]. De asemenea, în calitate de programe de mobilitate academică pentru Republica Moldova menționăm: CEEPUS; Stipendium Hungaricum; programele de mobilitate academică ale Guvernului SUA (ACCELS, FULBRIGHT, IREX etc.) și Programul „YOUTH for Understanding” [2, p. 55].

Prin urmare, concluzionăm că stabilirea și promovarea relațiilor de cooperare culturală, științifică și educațională a Republicii Moldova cu statele UE trebuie să fie un obiectiv prioritar pentru politica externă a statului. De asemenea, acordarea unei atenții deosebite actorilor nestatali implicați în procesul de promovare a diplomației culturale și implicarea în continuare în proiecte și programele UE, permit Republicii Moldova să demonstreze latura frumoasă a țării. Totodată, este necesar crearea unui institut cultural la nivel național, menit să asigure formarea și promovarea diplomației culturale a statului, bazat pe experiența statelor lideri la acest capitol. De asemenea, coordonarea activității instituțiilor de stat ale Republicii Moldova și a mass-mediei,

în scopul implementării cu succes a Campaniei de creare a imaginii statului.

Referințe:

1. EJOV, C., EJOV, A. *Imaginea statului în relațiile internaționale: Suport de curs*. Chișinău: USM, 2018. 222 p.
2. FARINHA, C. *Dezvoltarea sectoarelor culturale și creative în Republica Moldova*, 2018. 75 p.
3. MORARI, N. *Cooperarea educațională a Republicii Moldova cu statele UE prin diplomația culturală*. Chișinău, 2019. 45 p. [Accesat 10.12.2020]. Disponibil: https://www.academia.edu/42807837/cooperarea_educationala_a_republicii_moldova_cu_statele_ue_prin_diplomatia_culturala20200421_48214_1ofe9yu?auto=download
4. ROTARU, V., GROSU, I. *Cultural diplomacy within cooperation between Russian Federation and the Republic of Moldova*. [Accesat 14.04.2021]. Disponibil: <http://psage.tsu.ge/index.php/Easternstudies/article/view/76/pdf>

*Recomandat
Alexandr EJOV, dr., conf. univ.*

STRATEGII ELECTORALE DE ASIGURARE A ECHILIBRULUI DE GEN ÎN POLITICĂ

Cătălin MOROI, masterand

CZU: 324:316.346.2-055.2

moroicatalin9@gmail.com

This paper is a complex study in the field of ensuring gender balance in the current conditions of the Republic of Moldova. This implies a broad analysis of both the theoretical dimension and the past aspects in the political representation of women. In this sense, a special importance is given to the evolution of the status of women in society and the stages of increasing its importance from a political point of view.

1. Evoluția istorică și abordări teoretice privind reprezentarea politică a femeilor. Problema reprezentării femeilor în sfera politică, dar și poziția socială a acestora a variat de la o societate la alta, însă cea mai mare parte a timpului acestea au fost subreprezentate, iar drepturile lor erau încălcate. Rolul femeilor a variat pe parcurs de la o societate la alta. Încă din Antichitate, în Europa, femeia era subordonată și avea un statut mult mai inferior decât cel al barbatului.

În Antichitate, cel mai des femeia îndeplinea rolul de menajeră și mamă a copiilor, ceea ce de fapt făcea să nu-i fie auzită vocea, contribuind neesențial la bugetul familiei. Cea mai bună soluție, dar și o componentă importantă a vieții în epoca antică era căsătoria [5]. În Evul Mediu, o influență majoră o avea biserica, care aducea drept argumente ale inferiorității femeii următoarele: păcatul din Grădina Edenului, apariția femeii din coasta bărbatului etc. [3] Abia spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, sub influența societății burgheze, apar primele revendicări ale drepturilor femeilor, bazându-se pe ideile promovate de dreptul natural, în special ale lui Hugo Grotius [7]. Pentru prima dată cerințele privind egalitatea de gen au fost prezentate de către femei în timpul Războiului de Independență din Statele Unite ale Americii (1775-1783) [1]. Prima reprezentantă a feminismului american a fost Abigail Smith Adams (1744-1818) [1]. Termenul „sex” se sugerează utilizarea în studiul aspectelor biologice specifice ale existenței umane, precum și categoria de „gen” este utilizată în

discutarea problemelor sociale, psihologice și culturale care se referă la stereotipuri, norme, roluri, este considerat tipic pentru cei care societatea îi definește ca bărbați și femei (R. Winger) [4]. Abordarea socioconstructivistă bazată pe activitatea lui P. Berger, H. Garfinkel, Goffman, T. Luckman, K. Mannheim și A. Schutz, consideră diferențele biologice sexuale ca fiind secundare în comparație cu caracteristicile de gen de comunicare și interacțiune" [8].

2. Situația privind reprezentarea femeilor în politică la nivel internațional. Rolul femeii în politică la nivel mondial sporește considerabil în ultima perioadă, dar în prezent doar un număr mic de partide politice sunt conduse de către femei și doar câteva parlamente sunt prezidate sau coprezidate de către un președinte sau vicepreședinte de gen feminin. Nivelul mediu de reprezentare a femeilor în parlamentele țărilor din regiunea OSCE până în prezent este de 25,7%, însă această cifră variază considerabil în diferite state membre OSCE, variind de la 50% la aproximativ 10% în unele țări [1]. Media țărilor din regiunea OSCE este cu mult sub obiectivul de 40%, propusă de Consiliul Europei. Doar 17 state au realizat rata de promovare de 30% a femeilor în politică. România are o deficiență de 8% față de media europeană. Totuși, putem constata o evoluție. În componența Parlamentului din 2012, femeile erau reprezentate în proporție de 11% la sută. Votul proporțional care a fost implementat, așa cum subliniază și cercetările în domeniu, îmbunătățește nivelul de reprezentare a femeilor în politică, de la 11 la 19% [1].

Promovarea femeilor în Legislativul României
de către partidele politice

PSD	PNL	USR	UDMR	ALDE	PMP	Minorități
23%	17%	18%	13%	10%	8%	23%

Elaborat de autor în baza datelor din studiul Centrul Filia, Institutul European pentru Egalitate de Gen.

Situația variază de la Vest la Est, și anume, prin existența în unele țări a unei egalități de gen la guvernare absolute, cum ar fi Canada ca un exemplu de succes, variind spre zero, dacă trecem spre Est, și aici vorbim de Azerbaidjan în spațiul postsovietic. Niciunul dintre